

אותה. אפשר לחייב את הבעל בתשלום דמי-מוזנות גבוהים או להשליכו לכלא.

את המיקורים שבהם הרבנות כופה גמ ניתן לספור על כריז אחת. מדוע נרתעת הרבנות מלכפות את הגמ על הבעי?

אם היינו עושים את זה הייתם אומרים שאנחנו נורא לא דמוקרטיים, שאנחנו נכנסים לנשמה. ברגע שאנחנו עומדים מן הצד ונותנים לכם לנהל את המאבקים שלכם, אתם טוענים שאנחנו לא מספיקים אלימים. מה אתם רוצים מחיינו? אנחנו מסכימים. רק תסתדרו ביניכם. ואתם שואלים למה אנחנו לא עושים משהו.

למה כדיכך קד להתחתן וכדיכך קשה להתגרש?

שאלה מצויינת. את רוצה שיהיה לך קשה להתחתן. אם נעמיד זוג בפני מיבחן כזה, אם הם מתאימים לכל החיים, או אני מפקד מאד שלא יולדו ילדים בישראל במיסגרות של מישפחה. ולעצם העניין — בגלל שהגוי שואין הם בהסכמת שני הצדדים זה קל, והגירושין, כשהם רק לרצון צד אחד, זה קשה.

מדוע אשה נשואה ששוכבת עם גבר אחר, יהיו ילדיה ממזרים, ואילו גבר השוכב עם אשה פנויה ילדיו לא יהיו ממזרים?

גם גבר כזה וגם אשה כזאת נקראים נואפים. לפני ביטול חרם רבנו גרשום היה הגבר נושא יותר מאשה אחת. התברר שהיחס בינו לבינה לא היה שווה, ולכן יצא החרם. עד היום, בעדות המיזרח, קיים השוני הזה, שגבר יכול לשאת יותר מאשה אחת. במדינת ישראל אסר החוק המנדטורי על הביגמיה.

האם, דעתך, תיתכן בישראל מהפכה דתית נוסח חומייני?

השתתפתי בסמפוזיון בנושא הזה עם פרופסור ישעיהו ליבוביץ. אני סבור בהחלט שלא. המהפכה הדתית היחיי

גם בעסק שבו יש שני שותפים, ורק אחד מהם רוצה לפרק את השותפות. זה לא קל.

כוונתי למיקורים ספציפיים שבהם הבעי הוא שתיין או נרקומן ואינו מסוגל לפרנס את

” היהדות אינה מכירה בשיקולים סוציאליים וכלכליים להצדקת הפלה

” אשתו, והאשה נאלצת לסבול שנים עד שתקבל, אם תקבל, את הגמ. מדוע לא מחייבת ההלכה את הבעי לגמ?

אני לא מתעסק בנושאים הספציפיים האלה. אני רק יודע שהרבנות עושה כל מאמץ כדי לכפות על הבעל להתגרש.

כאיזו מיקורים ניתן לכפות גמ על הבעי, וכיצד?

כשהבעל מכה את אשתו, לא מפרנס אותה, מזניח

סובלים מעצם קיומו. החברה יצרה מערכת-חוקים שגור עדה להגן עליה מפני עצמה. זהו ההבדל בין רובינון קרוי זו, שאיש לא כפה עליו מערכת-חוקים, ובין אדם שחי בחברה מתוקנת.

בכל זאת יש טוענים בארץ, שהציבור הדתי כופה את רצונו על הציבור החילוני?

וזהו מערכת דמוקרטית. כמו שהכפיה היא לפעמים בכיוונים אחרים.

מהי דעתך האישית?

דעתי האישית צמודה מאד להלכה. אני טוען שההפלות הן כורח במקומות שההלכה מתירה אותן, וזאת לפי שני אינדיקטורים בלבד — מצב הבריאות הנפשית והפיסית של האם.

מה לגבי אשה לא-נשואה, פנויה, שהרי תה לגבר, האם הלירה לא תפגע בה?

לגבי אשה פנויה, שהרתה לגבר אחר, ההלכה אוסרת את הפסקת-ההריון כיוון שהילד הוא חוקי, בניגוד לדעה הבלתי-מבוססת ותסרת-האחריות שרווחת בציבור, שכל ילד שגולד מחוק למיגרת הנישואין הוא ממזר. זה לא נכון. ההלכה מתירה הפסקת-ההריון רק במיקרה של אשת-איש שהרתה למישהו אחר, או בגילוי עריות בתוך המישפחה.

האם אינך חושב שילדה בגילום 15—16, שנכנסת להריון והיא אינה נשואה, צריכה להפיל?

כשתשאלני גניקולוגים מה יפגע יותר בילדה כזו — להביא את הילד ולמסור אותו לאימוץ, אם תרצה בכך, או לבצע הפלה שתסכן את חייה ואת סיכוייה ללדת אחר-כך, הם יגידו שהפלה יותר מסוכנת מאשר לידת הילד.

מדוע אין בישראל נישואין אזרחיים כפי שיש בארצות אחרות?

” אתנו חמרניים מדי ואדישים — ולא נצא לרחוב

בכנסת, עם קום המדינה, הבינו שאותו בסיס שיוצר את הזהות הלאומית של העם היהודי חייב להיות מוגן. לכן קבעו נישואין וגירושין במדינה יהיו על-פי דין תורה, ולא ניתנה אלטרנטיבה אחרת. אבל כל אחד יודע שהאלטרנטיבות קיימות, ולא צריך להגיע לקפריסין בשיביל כך.

מדוע ההלכה מקשה כדיכך על הגירושין?

כאופן כללי אני חושב שאפשרויות הגירושין בארץ קלות מאד. אם יסכימו שני הצדדים ויחתמו על הסכם, הם ימצאו עצמם מגורשים תוך חודש.

ומה אם אחד הצדדים לא מסכים?

” קשה מאד למצוא מיליוני יהודים שישרפו צמיגים

” דה שזכורה לי בהיסטוריה היהודית היתה במלחמת החש-מונאים. זה היה מרד של המתיוונים, לא פחות מאשר נגד היוונים. אבל בלי ספק היה מלווה ברצון להשתחרר מעול-זרים, מלכות יוון. זה היה סממן דתי ולאומי. כל עוד מדינת-ישראל גישלת על-ידי יהודים, אינני רואה שום פוטנציאל בציבור היהודי הדתי שיקרא למהפכה על רקע זה נגד השילטון הגיבחר. אני חושב שאנחנו גם חמרניים מדי ואדישים במידה מספקת כדי לא לצאת לרחוב. יהודים הם גם יותר אינדיבידואליסטים. כל אחד יש לו דעה משלו. קשה מאד למצוא מיליונים של יהודים שיצדו ברחובות וישרפו צמיגים. אנחנו בנויים אחרת, אגב, אינני רואה גם את האישיות הכאריזמטית נוסח חומייני בציבור היהודי, שתגרור אחריה את המיליונים לרחוב.